

اندیشکده احیای ایران Iran Revival Hub

راهنمای معلم

آموزش حقیقت، آشتی و عدالت انتقالی در ایران پس از جمهوری اسلامی

فهرست مطالب

- آغاز سخن ۳
- عدالت انتقالی چیست؟ ۴
- اهمیت آموزش عدالت انتقالی در ایران ۵
- مدل آموزشی عدالت انتقالی ۱۰
- چارچوب (معا) در نظام آموزشی ۱۱
- چگونه عدالت انتقالی را آموزش دهیم؟ ۱۲
- چشم انداز آموزش عدالت انتقالی ۱۳
- رویکردهای آموزشی ۱۴
- فعالیت‌های کلیدی یادگیری و راهبردهای کلاس درس ۱۵
- نتایج مورد انتظار ۱۷
- پایان سخن ۱۸

آغاز سخن

عدالت انتقالی یکی از مهم‌ترین سازوکارهای جوامعی است که در حال گذار از دیکتاتوری، جنگ داخلی یا نقض گسترده حقوق بشر هستند. ایران در دوران پس از جمهوری اسلامی نیازمند فرآیندهای جامع عدالت انتقالی خواهد بود تا بتواند همزمان با افشای حقیقت، التیام اجتماعی، اصلاحات نهادی و پیشگیری از نقض مجدد حقوق بشر، پایه‌های یک دموکراسی پایدار را بنا کند. **آموزش** عدالت انتقالی یکی از ارکان اساسی این فرآیند است، زیرا آگاهی جامعه از اصول عدالت انتقالی، مفاهیم آشتی و سازوکارهای حقوقی منجر به تسهیل این گذار تاریخی خواهد شد. این جزوه ضمن معرفی اهمیت **آموزش** عدالت انتقالی در دوران پس از جمهوری اسلامی، راهکارهای مناسب برای اجرای این **آموزش** را معرفی می‌کند.

این راهنما برای کمک به معلمان و کادر آموزش حقیقت، آشتی و عدالت انتقالی به دانش‌آموزان در ایران پس از جمهوری اسلامی طراحی شده است. هدف آن است که دانش‌آموزان را به تفکر انتقادی، حل مسئله و گفت‌وگوی باز در مورد این موضوعات پیچیده تشویق کند، نه اینکه به انتقام‌جویی دامن بزنند. عدالت انتقالی درباره بازیابی کرامت، رسیدگی به بی‌عدالتی‌های تاریخی و ایجاد چارچوبی برای صلح پایدار است. این جزوه راهنما راهکارهای عملی، فعالیت‌ها و نتایج یادگیری مطلوب را پیشنهاد می‌دهد تا معلمان را در ایجاد رویکردی تأمل‌برانگیز و همدلانه به عدالت یاری کند.

سورنا نوری

اهمیت آموزش عدالت انتقالی

در دوران پس از جمهوری اسلامی

ایران و ایرانیان از ابتدای روی کار آمدن رژیم جمهوری اسلامی شاهد نقض سیستماتیک حقوق بشر، سرکوب سیاسی، و فساد نهادی بوده و هستند. در دوران گذار از جمهوری اسلامی به یک نظام دموکراتیک، عدالت انتقالی نه تنها یک ضرورت اخلاقی، بلکه یک پیش نیاز برای تحقق ثبات و عدالت اجتماعی خواهد بود. در این میان، آموزش عدالت انتقالی نقش کلیدی در آگاه سازی نسل جدید، جلوگیری از خشونت های انتقامی، و تثبیت سازوکارهای عدالت ایفا میکند.

عدالت انتقالی چیست؟

عدالت انتقالی به مجموعه فرایندها و مکانیزم هایی اطلاق می شود که جوامع برای گذار از گذشته سرکوبگرانه [و مقابله با آینده ای پرتنش برای خود] به کار می گیرند. این فرآیند شامل چهار رکن اساسی است:

اصلاحات نهادی

تغییرات ساختاری در
نهادهای حکومتی برای
جلوگیری از تکرار بی عدالتی

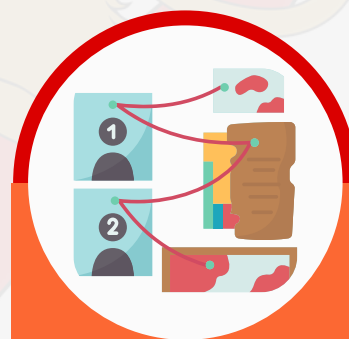
جبران خسارت

اعاده حیثیت و غرامت
برای قربانیان

عدالت کیفری

محاکمه و مجازات عاملان
جنايات

افشای حقیقت

مستندسازی و انتشار واقعیات
مربوط به نقض حقوق بشر

اهمیت آموزش عدالت انتقالی در ایران

پرورش فرهنگ حقوق بشر برای رفاه اجتماعی و نسل‌های آینده

آموزش عدالت انتقالی نقشی اساسی در ایجاد فرهنگ پایدار حقوق بشر ایفا می‌کند که نه تنها برای دوران گذار از استبداد ضروری است، بلکه برای رفاه اجتماعی و توسعه دموکراتیک در نسل‌های آینده نیز اهمیت دارد. در ایران پس از جمهوری اسلامی، جامعه نیازمند بازتعریف رابطه خود با عدالت، حقوق بشر و حاکمیت قانون خواهد بود. آموزش عدالت انتقالی می‌تواند این فرآیند را تسهیل کند، زیرا باعث درک عمیق‌تر از مفاهیمی مانند مسئولیت‌پذیری، حاکمیت قانون و کرامت انسانی می‌شود.

تجربه کشورهای مانند آلمان پس از نازیسم و آفریقای جنوبی پس از آپارتاید نشان داده است که نهادینه‌سازی آموزش عدالت انتقالی در مدارس، دانشگاه‌ها و برنامه‌های عمومی باعث جلوگیری از تکرار گذشته و تقویت همبستگی ملی می‌شود. در ایران، این آموزش می‌تواند به نسل جدید کمک کند تا تاریخ سرکوب و مقاومت را درک کنند، از اشتباهات گذشته درس بگیرند و در فرآیندهای سیاسی و اجتماعی مشارکت مسئولانه‌تری داشته باشند.

علاوه بر این، آموزش عدالت انتقالی نه تنها به یادگیری تاریخی محدود نمی‌شود، بلکه زمینه را برای تقویت نهادهای دموکراتیک فراهم می‌کند. شهروندانی که از حقوق و وظایف خود آگاه هستند، به راحتی فریب تبلیغات اقتدارگرایانه را نخواهند خورد و برای دفاع از آزادی‌های فردی و اجتماعی آماده خواهند بود. بدین ترتیب، آموزش عدالت انتقالی به عنوان یک ابزار پیشگیرانه، امکان ساخت جامعه‌ای مقاوم در برابر نقض‌های مجدد حقوق بشر را فراهم می‌آورد و پایه‌گذار ایرانی خواهد شد که در آن کرامت انسانی، آزادی و عدالت، ارزش‌های بنیادی محسوب می‌شوند.

جلوگیری از خشونت و انتقام‌جویی از طریق آموزش عدالت انتقالی

پس از فروپاشی جمهوری اسلامی، ایران با جامعه‌ای عمیقاً زخم‌خورده روبه‌رو خواهد شد که بسیاری از افراد و خانواده‌ها هنوز از دهه‌ها سرکوب دولتی، اعدام‌ها، شکنجه‌ها و نقض سیستماتیک حقوق بشر آسیب دیده‌اند. در نبود یک برنامه آموزشی جامع برای عدالت انتقالی، شرایطی شکل خواهد گرفت که احتمال خشونت‌های انتقامی را افزایش می‌دهد؛ پدیده‌ای که در کشورهایی مانند عراق و لیبی، که در آن‌ها عدالت انتقالی اجرا نشد، منجر به موجی از قتل‌های انتقامی، درگیری‌های فرقه‌ای و بی‌ثباتی طولانی‌مدت شد.

آموزش عدالت انتقالی در ایران عاملی حیاتی برای شکستن این چرخه خشونت است. جامعه‌ای

که با سازوکارهای قانونی عدالت، مانند کمیسیون‌های حقیقت‌یاب،

محاکمه عادلانه جنایتکاران، و اصلاحات نهادی آشنا باشد، به جای

انتقام‌جویی شخصی، به دنبال اجرای عدالت از طریق روش‌های

قانونی خواهد بود. پژوهش‌ها در جوامع پساکرب

نشان داده‌اند که وقتی قربانیان و خانواده‌هایشان شاهد

تلاش‌های واقعی برای اجرای عدالت باشند—خواه

از طریق دادگاه‌های کیفری، فرآیندهای شفاف

حقیقت‌یابی، یا برنامه‌های جبران خسارت—احتمال

توسل به خشونت شخصی به شدت کاهش

می‌یابد. در مقابل، نادیده گرفتن عدالت یا

عدم دسترسی به آن، زمینه‌ساز تداوم خشم و

ناآرامی‌های اجتماعی خواهد شد.

علاوه بر این، آموزش نقش مهمی در شکل‌دهی

به انتظارات عمومی دارد. اگر ایرانیان از

پیچیدگی‌های عدالت انتقالی، چالش‌های آن، زمان‌بندی‌ها

و سازوکارهای آن آگاه باشند، احتمال بیشتری وجود دارد که از

یک فرآیند عدالت‌محور که به ثبات بلندمدت اولویت می‌دهد

حمایت کنند، به جای اینکه در دام انتقام‌جویی آنی گرفتار شوند.

از طریق برنامه‌های رسانه‌ای، محتوای آموزشی در مدارس و دانشگاه‌ها،

و گفتمان عمومی، آموزش می‌تواند جامعه را از چرخه خشونت دور کرده

و مسیر گذار ایران را به جای آشوب و درگیری، به سمت سازوکارهای قانونی و

آشتی ملی هدایت کند.

آموزش عدالت انتقالی و نقش نخبگان و متخصصان در تداوم عدالت و آشتی ملی

متخصصان سیاسی، حقوقی، دانشگاهی و رسانه‌ای نقشی تعیین‌کننده در موفقیت و تداوم عدالت انتقالی در ایران آزاد ایفا خواهند کرد. بدون درک عمیق از اصول عدالت انتقالی، حتی بهترین سیاست‌های تدوین‌شده در این حوزه ممکن است به دلیل سوءمدیریت، اجرای ناقص یا فقدان حمایت نهادی، به شکست بینجامند. آموزش عدالت انتقالی نه تنها ابزارهای لازم را برای اجرای عدالت در کوتاه‌مدت فراهم می‌کند، بلکه آگاهی نخبگان را نسبت به مسئولیت‌های بلندمدت آن‌ها در حفظ فرهنگ حقیقت‌یابی و آشتی ملی تقویت می‌نماید.

متخصصان حقوقی باید مسئولیت طراحی و نظارت بر دادگاه‌های کیفری و سازوکارهای حقیقت‌یابی را بر عهده بگیرند، درحالی‌که نخبگان سیاسی باید تضمین‌کننده اجرای سیاست‌هایی باشند که امکان مشارکت عمومی را در فرآیند عدالت انتقالی فراهم کند. نقش نخبگان رسانه‌ای نیز در این میان حیاتی است، چراکه وظیفه‌ی اطلاع‌رسانی صحیح، جلوگیری از تحریف حقیقت، ترویج فرهنگ حقیقت‌یابی و آشتی ملی را به بخش جدایی‌ناپذیر از گفتمان اجتماعی تبدیل میکنند.

بدون آموزش و آگاهی‌بخشی به نخبگان، خطر آن وجود دارد که سیاست‌های عدالت انتقالی به اقدامات سطحی و نمایشی تقلیل یابد، یا در بدترین حالت، به ابزاری برای حذف رقبا و تثبیت قدرت گروه‌های خاص بدل شود. از این رو، آموزش نخبگان نه تنها برای اجرای موفقیت‌آمیز عدالت انتقالی ضروری است، بلکه تضمین‌کننده استمرار آن در نسل‌های آینده و پایه‌گذار یک ایران آزاد و عادلانه خواهد بود. و این بدست نمی‌آید مگر آموزش به شکل مستمر و نظام‌مند از سنین پایین تا بزرگسالی اجرا و نهادینه شود.

آموزش عدالت انتقالی و توانمندسازی قربانیان برای دستیابی به عدالت و بازسازی اجتماعی

معنادار بودن و اثرگذاری واقعی فرآیند عدالت انتقالی زمانی تضمین میشود که توانمندسازی قربانیان و بازماندگان در اولویت قرار گیرند. بدین معنی که قربانیان و بازماندگان جنایات رژیم جمهوری اسلامی نه تنها صرفاً دریافت کنندگان عدالت، بلکه عاملان فعال در شکل‌دهی به یک جامعه عادلانه باشند. آموزش عدالت انتقالی، ابزار و دانش لازم را به قربانیان می‌دهد تا بتوانند حقوق خود را مطالبه کنند، برای دریافت غرامت اقدام نمایند، و نهادها و مقامات مسئول را در قبال بی‌عدالتی‌های گذشته و کنونی پاسخگو سازند.

یکی از موانعی که قربانیان در جوامع پسااستبدادی با آن مواجه هستند، ناآگاهی از حقوق قانونی و سازوکارهای موجود برای پیگیری مطالباتشان است. بسیاری از بازماندگان خشونت‌های حکومتی در ایران به‌طور سیستماتیک سرکوب شده‌اند، به تبعید رانده شده‌اند، یا از دسترسی به عدالت محروم بوده‌اند. بنابراین از طریق آموزش عدالت انتقالی، آنها می‌توانند یاد بگیرند که چگونه در فرآیندهای حقیقت‌یابی مشارکت کنند، از چارچوب‌های قانونی بهره ببرند، و برای تدوین سیاست‌هایی که برآورده‌ی نیازهایشان باشد قدم‌های سازنده بردارند.

هدف عالی از آموزش و تجهیز جامعه، خصوصاً قربانیان جنایات رژیم جمهوری اسلامی باید این باشد که این افراد به شهروندانی توانمند و فعال در ابقا و ترویج فرهنگ حقوق بشر و عدالت انتقالی بدل شوند و نه تنها دریافت کنندگان عدالت فردی. در کشورهایی مانند آرژانتین و شیلی، بازماندگان جنایات دیکتاتوری به بازیگران اصلی در کمیسیون‌های حقیقت‌یاب، کارزارهای آگاهی‌بخشی عمومی، و اصلاحات نهادی تبدیل شدند که هدف آنها جلوگیری از تکرار نقض حقوق بشر بود. مشارکت فعال آنها نه تنها تضمین‌کننده پاسخگویی مقامات بود، بلکه به بازسازی هویت ملی بر پایه حقیقت و عدالت نیز کمک کرد.

در ایران، که دهه‌ها سرکوب، زخم‌های عمیقی بر جامعه برجای گذاشته است، آموزش عدالت انتقالی به قربانیان می‌تواند به آنها کمک کند تا رنج خود را به مشارکت سازنده تبدیل کنند. با شناخت جایگاه خود به‌عنوان عاملان تغییر، آنها می‌توانند برای ایجاد کمیسیون‌های مستقل حقیقت‌یاب، مطالبه اصلاحات نهادی، و مشارکت در ابتکارات حقوقی و آموزشی که تضمین‌کننده عدم تکرار بی‌عدالتی‌ها در نسل‌های آینده باشد، تلاش کنند. بدون چنین توانمندسازی‌ای، عدالت انتقالی به‌جای اینکه به ابزاری برای تغییر واقعی تبدیل شود، به یک حرکت نمادین و بی‌اثر تنزل خواهد یافت.

ایران برای گذار موفقیت‌آمیز از جمهوری اسلامی نیازمند اجرای عدالت انتقالی است، اما این فرآیند بدون آموزش عمومی و آگاهی‌بخشی گسترده به مردم و نخبگان موفق نخواهد شد. آموزش عدالت انتقالی می‌تواند از خشونت‌های انتقامی جلوگیری کند، فرهنگ حقوق بشر را در جامعه نهادینه سازد، قربانیان را توانمند کند و اصلاحات نهادی را تسهیل نماید. به همین دلیل، برنامه‌ریزی برای آموزش عدالت انتقالی باید به‌عنوان یکی از اولویت‌های دوران گذار مورد توجه قرار گیرد.

مدل آموزشی عدالت انتقالی (معا) برای ایران

یک نظام آموزشی موفق در زمینه عدالت انتقالی باید بر پایه اصول زیر بنا شود:

حقیقت و پاسخگویی

آموزش نسل‌های آینده درباره جنایات گذشته

محوریت قربانیان

برجسته‌سازی صدای قربانیان و بازماندگان

حاکمیت قانون و حقوق بشر

آشنایی با قانون اساسی، عدالت و حمایت‌های حقوقی

آشتی و التیام

جلوگیری از چرخه انتقام‌جویی همراه با اجرای عدالت

ارزش‌های دموکراتیک و شهروندی فعال

مشارکت جوانان در ساختن آینده ایران

چارچوب (ماعا) در نظام آموزشی

دبستان (۶ تا ۱۲ سال)

موضوع: آموزش اخلاقی و مدنی پایه

- روایت‌گری داستانی: قصه‌های مناسب سن کودکان درباره مبارزات تاریخی برای عدالت.
- آشنایی با همدلی و حقوق بشر از طریق ادبیات و هنر.
- آموزش ارزش‌ها: انصاف، مهربانی و مسئولیت‌پذیری.

متوسطه اول (۱۲ تا ۱۵ سال)

موضوع: عدالت، انصاف و حقوق در جامعه

- آموزش مدنی: شناخت حقوق، قوانین و مسئولیت‌های اجتماعی
- مطالعات موردی: بررسی گذار کشورهایی که از دیکتاتوری به دموکراسی رسیده‌اند.
- پروژه‌های تعاملی: مناظره درباره چالش‌های تاریخی و اخلاقی

متوسطه دوم (۱۵ تا ۱۸ سال)

موضوع: عدالت انتقالی و دموکراسی در عمل

- درسهای تاریخ جامع: شامل روایت‌های غیرسانسور شده از نقض حقوق بشر
- شبیه‌سازی کمیسیون‌های حقیقت‌یاب: تمرین فرآیندهای عدالت و آشتی
- مطالعات حقوقی: شناخت سازوکارهای پاسخگویی (محاكمة، جبران خسارت، پالایش نظام اداری)
- مباحثات اخلاقی: بررسی تعارض بین عدالت و انتقام برای پرورش تفکر انتقادی.

چگونه عدالت انتقالی را آموزش دهیم؟

متوسطه دوم (۱۵ تا ۱۸ سال)

چشم انداز آموزش عدالت انتقالی

آموزش عدالت انتقالی برای کمک به نسل جوان در درک چالش‌های اخلاقی، حقوقی و اجتماعی در برخورد با فجایع گذشته ضروری است. این آموزش به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا:

سازوکار عدالت و آشتی

تفاوت بین عدالت و انتقام را درک کنند.

فرایندهای حقوقی

با پیچیدگی‌های کمیسیون‌های حقیقت، جبران خسارت و فرایندهای حقوقی آشنا شوند.

نمونه‌های مشابه

مطالعات موردی از کشورهای دیگر را بررسی کرده و آن‌ها را با تجربه ایران مقایسه کنند.

نهادهای دخیل در روند عدالت و آشتی

نقش‌های مختلف بازیگران شامل مردم، کارشناسان حقوقی، جامعه مدنی و سازمان‌های بین‌المللی را بشناسند.

نقش و وظیفه‌ی شهروند

مهارت‌های تفکر انتقادی درباره عدالت در شرایط نامطلوب را توسعه دهند.

رویکردهای آموزشی

آموزش دانش‌آموز-محور

معلمان باید به جای نقش سخنران، تسهیل‌گر باشند. همچنین، چیدمان کلاس درس باید مبتنی بر اصول آموزش گفت‌وگویی طراحی شوند تا دانش‌آموزان را به همکاری و تعامل تشویق کند.

آموزش مسئله‌محور

عدالت نباید به عنوان یک مفهوم ثابت ارائه شود. دانش‌آموزان باید با مطالعات موردی واقعی و معضلات اخلاقی روبه‌رو شوند. درس باید حول این پرسش اساسی شکل بگیرد: «عدالت انتقالی چیست؟»

تحلیل تطبیقی

استفاده از مثال‌های تاریخی از آفریقای جنوبی، رواندا، شیلی و آرژانتین به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا عدالت انتقالی را در زمینه‌های فرهنگی و سیاسی مختلف درک کرده و به آینده ایران بیندیشند.

رویکرد چندوجهی

ادبیات، فیلم‌ها، متون حقوقی و تجربیات و داستانهای واقعی شخصی را در آموزش ادغام کنید. با استفاده از پرونده‌های حقوقی، مستندها، رمان‌ها و روایت‌های شاهدان عینی، یک تجربه یادگیری چندجانبه ایجاد کنید.

فعالیت‌های کلیدی یادگیری و راهبردهای کلاس درس

بحث‌های گروهی و مناظره‌ها

بازی‌های نقش (مثلاً ایفای نقش
قربانیان، رهبران سیاسی،
نمایندگان سازمان ملل)

روش‌های تعاملی

شبیه‌سازی سیاست‌گذاری که در
آن دانش‌آموزان درباره اقدامات
عدالت انتقالی برای ایران
تصمیم‌گیری می‌کنند

جدول‌های زمانی و
برگه‌های اطلاعاتی برای
دانش پایه

تمرین بازی نقش

فعالیت
۱

تعیین نقش‌ها: رئیس‌جمهور، قربانی، نماینده سازمان
ملل، وکیل، فعال حقوق بشر
ارائه یک مطالعه موردی و مذاکره درباره چارچوب عدالت
انتقالی

درک نقش عدالت انتقالی

فعالیت
۲

ارائه یک برگه دوصفحه‌ای درباره مفهوم عدالت انتقالی
بحث و تأمل: آیا مجازات تنها شکل عدالت است؟

فعالیت‌های کلیدی

یادگیری و راهبردهای کلاس درس

مناظره عدالت تطبیقی

فعالیت
۳

مطالعه رویکردهای مختلف عدالت انتقالی در تاریخ
پرسش: اگر شما در آن موقعیت بودید، چه تصمیمی
می‌گرفتید؟

محدودیت‌های قانون

فعالیت
۴

بررسی محدودیت‌های فرایندهای قانونی در مواجهه با
بی‌عدالتی‌های تاریخی
مناظره: وقتی قانون ناکارآمد است، مردم چه باید بکنند؟

درمان جمعی و بهبود اجتماعی

فعالیت
۵

بررسی نقش کمیسیون‌های حقیقت به عنوان بستری
برای التیام جمعی
تشکیل گروه‌های کوچک برای بحث درباره آینده ایران

نتایج مورد انتظار و تحول درک دانش‌آموزان

آموزش عدالت انتقالی نه تنها به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مفاهیم اساسی این حوزه را درک کنند، بلکه نگرش آن‌ها را نسبت به عدالت، حقیقت‌یابی و آشتی ملی شکل می‌دهد. در این فرآیند، دانش‌آموزان از یک درک ابتدایی از عدالت به یک دیدگاه جامع‌تر و عمیق‌تر می‌رسند که شامل ابعاد حقوقی، اجتماعی و روانی می‌شود. آن تحول درکی که از این آموزش مد نظر است را میتوان در چهار شکل زیر خلاصه کرد:

۲

شناخت محدودیت‌های قانون

دانش‌آموزان متوجه خواهند شد که قوانین به‌تنهایی نمی‌توانند بی‌عدالتی‌های گسترده را حل کنند و با مکانیزم‌های جایگزین عدالت آشنا خواهند شد.

۱

درک اولیه از عدالت

بسیاری از دانش‌آموزان در ابتدا عدالت را با مجازات برابر می‌دانند. از طریق مباحثات و مطالعات موردی، درک آن‌ها نسبت به مفاهیمی مانند حقیقت‌یابی، جبران خسارت و اصلاحات نهادی گسترش می‌یابد.

۴

درک تطبیقی از آشتی

دانش‌آموزان تجربه کشورهای دیگر را تحلیل کرده و یافته‌های خود را در مورد ایران به کار خواهند بست.

۳

تأثیرات احساسی و روانی

از آنجا که زخم‌های ایران همچنان تازه خواهند بود، مباحثات کلاسی می‌توانند به‌عنوان شکلی از درمان جمعی عمل کنند و به دانش‌آموزان کمک کنند تا آینده‌ای عادلانه‌تر را تجسم کنند.

پایان سخن

در فردای براندازی
حتما عدالت انتقالی
اتفاق می افتد و کسی
به ناحق محاکمه
نمیشود.

آموزش عدالت انتقالی یکی از ابزارهای اساسی برای ساختن آینده‌ای عادلانه و پایدار در ایران پس از گذار از جمهوری اسلامی است. این آموزش نه تنها آگاهی تاریخی و حقوقی جامعه را افزایش می‌دهد، بلکه به کاهش تنش‌های اجتماعی، جلوگیری از خشونت‌های انتقامی، و ایجاد بستر مناسب برای آشتی ملی کمک می‌کند.

با درک عمیق از مفاهیمی مانند حقیقت‌یابی، جبران خسارت، اصلاحات نهادی و مسئولیت‌پذیری، دانش‌آموزان، فعالان، و تصمیم‌گیران آینده می‌توانند نقشی مؤثر در اجرای عدالت و بازسازی اجتماعی ایفا کنند. این فرآیند همچنین به قربانیان و بازماندگان کمک می‌کند تا از حقوق خود آگاه شوند و مسیرهای قانونی و اجتماعی را برای پیگیری عدالت و مشارکت در بازسازی جامعه دنبال کنند.

در نهایت، موفقیت عدالت انتقالی تنها به سیاست‌گذاری‌های کلان وابسته نیست، بلکه به میزان پذیرش و درونی‌سازی این مفاهیم در جامعه بستگی دارد. آموزش مستمر و نهادینه‌سازی فرهنگ عدالت انتقالی، ضامن گذار مسالمت‌آمیز و دستیابی به یک نظام دموکراتیک و حقوق‌محور خواهد بود.

اندیشکده احیای ایران Iran Revival Hub

راهنمای معلم

آموزش حقیقت، آشتی و عدالت انتقالی در ایران پس از جمهوری اسلامی

www.iranrh.org